

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Науково-практичний журнал

3^я 2002

© 2002
"ІК" № 3, 2002

Зміст

Погляд на проблему

Підпригора О.А. Проблеми цивільно-правового захисту
права інтелектуальної власності 3

Сучасність і перспективи

Паскуаль К. Роль захисту інтелектуальної
власності в розвитку України 11

Судовий коментар

Бачун О.В. Захист об'єктів інтелектуальної
власності в господарських судах України 15

Правовий коментар

Готов С.О. Про право власності на державні
нормативні документи 20

Інтелектуальна економіка

Бернадська І.В. Інноваційна діяльність та можливості
розвитку малого і середнього бізнесу 29

Досвід країн світу

Кращенко В.П. Спільність інтересів викладачів і
науковців сфери інтелектуальної власності 36

Товарні знаки

Знайомтесь: АТ "Кредит Банк (Україна)" 41

Привітання з ювілеєм 45

Повідомлення

Про проведення VI Міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми охорони інтелектуальної власності" 46

Офіційно

Сертифікат суб'єкта оціночної діяльності 47

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

*Нагадуємо, що з липня 2002 року науково-практичний журнал **Інтелектуальний капітал** виходитиме щомісяця. Передплату журналу ви можете здійснити у будь-якому поштовому відділенні України.*

Сподіваємося, що наш журнал стане корисним помічником у вашій справі!

Вартість передплати				
	Індекс	1 міс/грн	3 міс/грн	6 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	11,75	22,90
Юридичні особи	23595	6	17,75	34,90

**З глибокою повагою
редакційна колегія**

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О. Підпригора,

провідний науковий співробітник сектору позначень НДІ інтелектуальної власності, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України

(Продовження, початок у № 2'2002)

Ухвалено нову редакцію Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі". Але нова редакція цього Закону до захисту прав на винаходи і корисні моделі не ввела майже нічого нового. Проте деякі норми щодо захисту прав на винаходи і корисні моделі конкретизовано і уточнено. Так, наприклад, пунктом 2 статті 34 Закону в новій редакції дещо розширено вимоги власника патенту до порушника його прав. Тепер власник патенту має право вимагати не тільки припинення дій, що порушують його права, а й дій, які створюють загрозу щодо порушення цих прав. Нова редакція статті 34 цього Закону підкреслює, що до збитків, які підлягають відшкодуванню, включаються також недержані доходи. Відшкодуванню підлягає також моральна шкода. Зазначена стаття містить також норму, яка передбачає вжиття інших передбачених законодавчими актами заходів, пов'язаних із захистом прав власника патенту. Цим завершуються новели нової редакції Закону.

Тим часом потребує кардинально перегляду відповідальність за порушення прав власників патенту,

встановлена законом України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", і в новій редакції. Власне кажучи, цей Закон не встановив будь-якої відповідальності. У його двох статтях сьомого розділу "Захист прав" мова йде лише про дії, які визнаються порушенням патентних прав, і які спори розглядаються судом. Про відповідальність за порушення прав власника патенту на винахід чи корисну модель в законі взагалі не йдеться.

Варто погодитися з нормою Закону, відповідно до якої порушенням прав власника патенту визнається будь-яке зазіхання на його права. Це цілком правильно. Безперечно, порушення має бути припинено. Єдина норма, яка стосується відповідальності, говорить: порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяні збитки, включаючи недержанні доходи, та відшкодувати моральну шкоду. Щоправда, власник патенту має право вимагати вжиття інших заходів, передбачених законодавчими актами, пов'язаних із захистом прав власника патенту.

Як бачимо, за порушення патентних прав законодавець не передбачає ніяких додаткових штрафних санкцій. Порушник зобов'язаний

лише повернути те, що вкрав — припинити незаконне використання винаходу або корисної моделі і відшкодувати збитки. Власнику патенту потрібно ще довести, що зазначені збитки мали місце. Ніякої компенсації замість відшкодування завданих збитків або повернення прибутків (доходів).

Таким чином, порівняно із захистом прав авторів та інших осіб, що мають авторське право або суміжні права, власник патенту не має права на вибір стягнення — відшкодування збитків або компенсацію в розмірі, визначеному судом. А чому таке право не надати власнику патенту? Гадаємо, що проти такої демократизації винахідники не заперечували б.

Висловлені міркування стосуються і захисту промислових зразків. Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" передбачає ті самі санкції за порушення прав авторів промислових зразків, що і Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі".

Такою ж мірою висловлені міркування можуть бути застосовані до захисту прав на знаки для товарів і послуг. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" встановлює лише загальні положення щодо захисту прав на них. Не викликає заперечення норма, відповідно до якої порушенням прав на знаки для товарів і послуг визнається будь-яке посягання на права власника посвідчення. Безумовно, порушення має бути припинено. Проте й тут порушник зобов'язується лише до відшкодування заподіяних збитків. Про стягнення одержаних незаконно прибутків (доходів) та про відшкодування моральної шкоди в цих Законах мови немає.

Власники охоронних документів на зазначені об'єкти права на вибір санкції також не мають. Проте Закон "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" містить одну специфічну норму, яка, на наш погляд, виправдана. Відповідно до цієї норми, власник свідоцтва може також вимагати знищення з товару, його упаковки та документації незаконно використаного знака або позначення, схожих з ним настільки, що їх можна переплутати, або знищення виготовлених зображень знака або позначення, схожих з ним настільки, що їх можна переплутати.

Уявляється, що і селекційні досягнення як об'єкти правової охорони нічим не відрізняються від творів і об'єктів суміжних прав, винаходів та інших науково-технічних досягнень. До порушників прав селекціонерів та інших осіб, що наділені такими правами, можуть бути застосовані ті самі санкції. Їх стосуються ті самі міркування, що були висловлені щодо порушень прав винахідників та авторів промислових зразків. Іншими словами, всі об'єкти інтелектуальної власності повинні і можуть захищатися однаковими правовими засобами. Тому всі норми про захист окремих об'єктів інтелектуальної власності мають бути уніфікованими та зведеними до одного блоку.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки:

1. система правового захисту прав інтелектуальної власності, закладена в чинному законодавстві України, не забезпечує надійного і ефективного захисту цієї власності. Вона потребує радикального перегляду, а також подальшої демократизації — вона повинна стати більш простою, доступною і зрозумі-

лою для всіх осіб, що мають право інтелектуальної власності;

2. необхідно розробити і прийняти єдину систему для правового захисту права інтелектуальної власності, яка має врахувати, безперечно, специфічні особливості окремих результатів інтелектуальної, творчої діяльності;

3. в основу зазначеної системи має бути покладено наступні принципи положення:

- будь-які зазіхання на право інтелектуальної власності (крім карних і адміністративних правопорушень) визнаються цивільними правопорушеннями і спричиняють цивільно-правову відповідальність;
- для захисту права інтелектуальної власності застосовуються як загальні цивільно-правові засоби, так і спеціальні, призначені для захисту права інтелектуальної власності спеціальним законодавством.

При цьому варто мати на увазі, що новий Цивільний кодекс України передбачає підстави для відмови в наданні захисту за наявності визначених умов. Не підлягають захисту:

- а) дії, вчинені винятково з наміром заподіяти шкоду іншій особі, а також зловживання правом в інших формах;
- б) дії, що порушують моральні основи суспільства;
- в) використання громадських прав з метою обмеження конкуренції, а також зловживання домінуючим становищем на ринку.

Отже, принципово новим положенням чинної системи захисту права інтелектуальної власності є наявність в ній окремих елементів штрафних санкцій — вилучення і

конфіскація матеріалів і обладнання, за допомоги якого було здійснено нанесення збитків, завданих порушенням авторського права і (або) суміжних прав; стягнення штрафу, накладеного судом, в прибуток Державного бюджету. Уявляється, що зазначені штрафні санкції будуть сприяти більш ефективному захисту права інтелектуальної власності. Безумовно, вони повинні застосовуватися сукупно з основними санкціями.

При розробці та прийнятті нової системи захисту прав інтелектуальної власності потрібно передусім виходити з пріоритетності інтелектуальної діяльності в сучасних умовах. Сформована за радянських часів система захисту авторських і винахідницьких прав була складовою цивільно-правової відповідальності, згідно із законодавством, що тоді діяло. Проте основною функцією системи захисту прав було відновлення порушеного права. Але відновлення порушеного права ще не є цивільно-правовою відповідальністю. Адже цивільно-правова відповідальність — це покладення на боржника невігідних для нього негативних майнових наслідків. Іншими словами, боржник має понести майнове покарання. Цивільно-правова відповідальність — це санкція за правопорушення, що викликає для порушника негативні наслідки у вигляді позбавлення суб'єктивних цивільних прав або покладання на нього додаткових цивільно-правових обов'язків [1]. Зрозуміло, що йдеться про позбавлення порушника суб'єктивних цивільних прав, а не відбирання у нього привласнених ним чужих прав.

Відповідальність — це не просто санкція за правопорушення, а санк-

ція, наслідком застосування якої є певні позбавлення майнового або особистого характеру. Санкцією ж інколи визнаються примусові заходи майнового впливу, передбачені законом або договором і покликані забезпечити належне виконання суб'єктивних обов'язків. Проте відповідальність за цивільним правом іноді визначають як юридичні наслідки невиконання або неналежного виконання особою передбачених цивільним правом обов'язків, що пов'язано з порушенням суб'єктивних цивільних прав іншої особи. Іншими словами, деякі автори не розділяють відповідальність і санкції. Відповідальність полягає в застосуванні до правопорушника в інтересах іншої особи (потерпілого) установлених законом або договором заходів впливу, що спричиняють для нього негативні, економічно невигідні наслідки майнового характеру, — відшкодування збитків, сплата неустойки (штрафу, пені), відшкодування шкоди [2].

З цих досить плутаних визначень все ж можна збагнути, що цивільно-правові санкції — це заходи примусового впливу до порушника майнового характеру, а цивільно-правова відповідальність, — власне, реалізована санкція.

Якщо з цих позицій поглянути на захист права інтелектуальної власності, згідно з чинним законодавством України, то виникає досить цікава картина. Відповідальністю за порушення права інтелектуальної власності можна визнати лише відшкодування збитків, завданих порушенням, включаючи втрачену вигоду. Чинне законодавство України про інтелектуальну власність припускає також в окремих випадках вилучення котрафактних примірників

творів, а також матеріалів і устаткування, що використовувалися для їх відтворення. При цьому варто мати на увазі, що суд має право прийняти таке рішення, але не зобов'язаний. От і вся цивільно-правова відповідальність за порушення права інтелектуальної власності. Стягнення прибутку (доходу), отриманого порушником внаслідок порушення авторських і суміжних прав, замість відшкодування збитків і виплати компенсації, до уваги не береться, оскільки останні є нічим іншим як різновидом відшкодування збитків.

Цілком резонно виникає запитання, як бути у тих випадках, коли порушення права інтелектуальної власності є, а збитків немає. Адже цивільно-правова відповідальність за порушення права інтелектуальної власності настає також і за дії, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав (пункт "д" статті 50 Закону України "Про авторське право і суміжні права" в редакції від 11 липня 2001 р.). Цивільно-правову відповідальність передбачено також і за порушення особистих немайнових прав авторів. Закон на посталі запитання відповіді не дає.

Відповідно до загального принципу цивільного права — немає шкоди, немає відповідальності [3]. Але чи справедливим буде це принципове правило стосовно права інтелектуальної власності, — адже правопорушення є, а відповідальності немає?

Ми вбачаємо, що обмежувати функцію цивільного права лише компенсаційним характером відповідальності за порушення означає нераціонально використовувати його можливості. Неправильно за умов ринкової економіки вважати метою

цивільного права — лише відновлення прав особи, чиї права порушено. Саме тому розмір відповідальності, як на мене, має відповідати розміру заподіяних збитків або завданої шкоди. Іншими словами, порушник не повинен лише повертати те, що вкрав. Адже якщо говорити про відповідальність у точному значенні цього слова, то її в такому разі немає.

Позбавлення цивільного права каральної (штрафної) функції істотно обмежує його потенційні можливості. Порушник має, окрім відшкодування заподіяної шкоди або збитків, понести додаткове майнове позбавлення, "покарання". Він повинен нести додаткові невідгідні майнові наслідки саме за вчинене ним правопорушення, а не тільки "виправити" те, що вдіяв за власними волею, помилкою, необачністю (провиною). Це проблеми порушника, але не відповідальність за порушення чужих прав.

Щодо порушень права інтелектуальної власності, то відповідальність за них має бути саме у встановленні цих додаткових невідгідних майнових наслідків, до того ж настільки суворих, щоб відбивали бажання порушувати ці права в майбутньому. Ці штрафні санкції можуть полягати в додаткових штрафах, і не тільки на користь бюджету, а й на користь самого суб'єкта права інтелектуальної власності. Закон має визначити, у яких випадках штраф стягується на користь бюджету, а в яких на користь суб'єкта права. Штраф має зростати відповідно до прогресивної шкали у разі його не своєчасної сплати.

Можна було б передбачити конфіскацію не лише контрафактних примірників творів, матеріалів та

устаткування, за допомоги яких цей твір було відтворено чи створено. Конфіскації мають підлягати і товари, виготовлені з використанням чужого винаходу, корисної моделі, промислового зразка та інших об'єктів промислової власності. Товар, який був неправомірно позначений чужим знаком для товарів і послуг, чужим фірмовим найменуванням, найменуванням зазначення місця походження товару, також має підлягати конфіскації, якщо ці позначення не можна знищити з товару без його пошкодження. Вбачається, що таку конфіскацію варто зробити на користь власника права інтелектуальної власності.

Публікації щодо порушень права інтелектуальної власності, які мали місце, і стосовно прийнятих судових рішень повинні здійснюватися в кожному випадку порушення і, безумовно, за рахунок порушника. Такі публікації, звісно ж, будуть впливати на престиж виробника товару і будь-якого іншого учасника обігу. В умовах ринкової економіки це досить важливо.

Одними з найважливіших і вельми ефективних засобів захисту прав та інтересів суб'єктів інтелектуальної власності є засоби, передбачені Законами України "Про захист від недобросовісної конкуренції" [4] і "Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності" [5]. Правові засоби, передбачені зазначеними законами, у точному значенні не є результатами інтелектуальної, творчої діяльності і тому об'єктами права інтелектуальної власності не є. Але вони тісно пов'язані із захистом інтелектуальної власності. Саме тому Паризька конвенція з охорони промислової

власності засоби припинення недобросовісної конкуренції відносить до об'єктів промислової власності. Конвенція покладає на країни-учасниці Паризького Союзу обов'язок забезпечити захист від недобросовісної конкуренції. Недобросовісною конкуренцією визнається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торгових справах [6]. Приблизно так само визначає недобросовісну конкуренцію і Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 7 червня 1996 р. Стаття 1 цього Закону говорить: "Недобросовісною конкуренцією є будь-які дії, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності". Закон України "Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності" від 18 лютого 1992 р. (з наступними змінами) до недобросовісної конкуренції відносить неправомірне використання товарного знака, фірмового найменування або маркування товару, а також копіювання форми упакування, зовнішнього оформлення, імітацію, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємства, самовільне використання його імені.

Зазначені Закони передбачають певну відповідальність за неправомірні дії. Зокрема, вчинення дій, які підпадають під ознаки недобросовісної конкуренції, спричиняє накладення штрафу у розмірі трьох відсотків виторгу від реалізації товарів, робіт, послуг суб'єктами господарювання за останній звітний період, що передував року накладення штрафу. Якщо виторг визначити неможливо або його зовсім не було,

штраф накладається в розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. А це становить понад 85 тисяч гривень. Зазначені Закони передбачають й інші види відповідальності за дії, визнані недобросовісною конкуренцією.

Передбачено також вилучення товарів у разі їх неправомірного позначення чужими знаками для товарів і послуг, а також рекламних матеріалів, упакування, скопійованих виробів як у виробника, так і у продавця. Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів.

Вбачається, що зазначені штрафи можна поширити не лише на товари, неправомірно позначені чужими знаками для товарів і послуг, але і на товари, виготовлені з використанням чужих винаходів, корисних моделей, промислових зразків тощо.

Підсумовуючи сказане, слід наголосити на такому. Передусім має бути розроблено концепцію захисту права інтелектуальної власності в цілому. Вона має бути єдиною для всіх об'єктів цієї власності.

У зв'язку з тим, що деякі правопорушення у сфері інтелектуальної власності новим Кримінальним кодексом декриміналізовано, потребує посилення система цивільно-правової відповідальності. Принципи цивільно-правової відповідальності, установлені на сьогодні (мається на увазі суто компенсаційний характер цієї відповідальності), унеможливають створення надійної і достатньо ефективною системи цивільно-правової відповідальності в сфері інтелектуальної власності.

Масштаби правопорушень у зазначеній сфері та через них — нанесення збитків як суб'єктам права

інтелектуальної власності, так і суспільству, державі зумовлюють необхідність істотного посилення штрафного (карального) елемента в системі цивільно-правової відповідальності сфери інтелектуальної власності. Певною мірою цей елемент посилено в новій редакції Закону України "Про авторське право і суміжні права", але в умовах сьогодення цього посилення замало.

Посилення штрафних санкцій в системі цивільно-правової відповідальності може бути здійснено одним із двох способів чи шляхів. Перший полягає у встановленні кратності відшкодування завданих порушенням права інтелектуальної власності збитків, до яких, безперечно, мають входити неодержані доходи. Іншими словами, встановити так звану кумулятивну відповідальність, за якою порушники зобов'язуються відшкодувати завдані збитки плюс їхню три — п'ятикратну вартість. Різницю між реальним розміром завданих збитків і визначеним судом розміром стягнення можна спрямовувати до Державного бюджету. Зважаючи на масштаби правопорушень у сфері інтелектуальної власності, надходження до Державного бюджету мають бути солідними. Кратність може визначати суд з урахуванням характеру правопорушення та інших обставин справи.

Другий спосіб посилення штрафних санкцій у системі цивільно-правової відповідальності може полягати у збільшенні зазначених штрафних санкцій. Нова редакція Закону України "Про авторське право і суміжні права" встановила досить серйозні розміри компенсації за порушення авторського права і (або) суміжних прав. Але основним не-

доліком цієї санкції є те, що вона застосовується замість відшкодування завданих порушенням збитків. Хоча ця санкція (виплата компенсації) застосовується на розсуд позивача, проте суд буде зв'язаний розмірами завданих збитків, — аби компенсація не виходила за межі цих розмірів. І це, мабуть, правильно, оскільки присудження позивачеві компенсації в більшому розмірі призвело б до його безпідставного збагачення.

Видається, що найліпше було б разом зі стягненням з порушника завданих ним збитків стягувати з нього і грошову компенсацію в розмірі, визначеному судом, в межах від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат як майнове покарання. Це і буде те саме "покладення на порушника невігідних майнових наслідків", які позбавлять його певних майнових прав. Різницю між дійсним розміром завданих збитків і сумарним стягненням з порушника і в цьому разі можна спрямовувати до Державного бюджету.

Таке майнове покарання за порушення прав інтелектуальної власності, мабуть, частенько призводило б до банкрутства порушника як підприємця. Але цього боятися не варто; порушника має бути покарано і покарано так, аби віднадити його від порушення чужих прав інтелектуальної власності в майбутньому.

Норма в Законі України "Про авторське право і суміжні права", якою передбачається можливість виплати компенсації замість стягнення збитків, на наш погляд, не досягне бажаної мети.

По-перше, — пункт "Г" частини 2 ст. 52 цього Закону сформульовано не досить чітко. Цей пункт проголошує: "виплату компенсації, що виз-

начається судом, у розмірі від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат, замість відшкодування збитків або стягнення доходу". Таким чином, хоча і передбачається можливість виплати компенсації в досить значних розмірах, суди будуть зв'язані розміром завданих збитків або доходів. Виплату компенсації суди не будуть визначати як каральну (штрафну) санкцію, вони будуть боятися вийти за межі розміру завданих порушенням збитків та одержаних доходів.

По-друге, — у наведеному пункті знову йдеться окремо про завдані збитки і одержані доходи. Словосполучення "одержані доходи" буде також вносити певну плутанину у визначення розміру компенсації. Перед судом постає питання, що враховувати при визначенні розміру компенсації. Адже останній абзац підпункту "Е" частини 2 статті 52 цього ж Закону проголошує: "При визначенні компенсації, яка має бути виплачена замість відшкодування збитків чи стягнення доходу, суд зобов'язаний у встановлених пунктом "Г" цієї частини межах визначити розмір компенсації, враховуючи об-

сяг порушення та (або) наміри відповідача".

Отже, суд при визначенні розміру компенсації буде враховувати розмір завданих збитків або одержаних доходів. Іншими словами, виплата компенсації втрачає свою штрафну функцію.

Для забезпечення надійного і ефективного захисту права інтелектуальної власності слід чітко визначити, що виплата компенсації повинна мати місце не замість відшкодування завданих порушенням збитків чи стягнення одержаних незаконним шляхом доходів, а нарівні з ними. Завдані порушенням збитки сукупно з одержаним доходом мають стягуватися на користь суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав. Штрафна компенсація має спрямовуватись до Державного бюджету.

Удосконалену систему захисту авторського права і (або) суміжних прав слід поширити на всі об'єкти інтелектуальної власності з урахуванням окремих особливостей деяких. ♦

Література:

1. Йоффе О.С. *Обязательственное право*. — М: Юридическая литература, 1975, С. 97.
2. *Юридический энциклопедический словарь*. — М: Советская энциклопедия, 1987, С. 291.
3. Матвеев Г.К. *Основания гражданско-правовой ответственности*. — М: 1970, С. 39.
4. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 36, ст. 164.
5. *Відомості Верховної Ради України*, 1992, № 21, ст. 296.
6. *Интеллектуальная собственность в Украине: правовые основы и практика* Том 1. *Право интеллектуальной собственности*. — К., 1999. — С. 153 — 184.

РОЛЬ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

(спеціально для журналу "Інтелектуальний капітал")

К. Паскуаль,
посол Сполучених Штатів Америки в Україні

Одним з найвагоміших результатів розвитку інтелектуального капіталу України є поява зростаючої галузі високих технологій. Сфера високих технологій складається з інноваційних і динамічних галузей, таких як розробка програмного забезпечення, аграрна і фармацевтична промисловість, телебачення і радіомовлення. Розвиток високотехнологічних галузей позитивно впливає на рівень зайнятості і зростання доходів в економіці. Наприклад, в Сполучених Штатах високотехнологічні галузі, які залежать від захисту авторського права, впродовж останніх 20 років зростали вдвічі швидше, ніж інші сектори економіки. Ці самі галузі швидше створювали нові робочі місця, ніж інші галузі, і вони є також нашими провідними експортерами. Такий вплив на економіку не є винятково американським явищем; економіки країн Східної Європи також отримують прибутки від розвитку сфери високих технологій. Дослідження, проведене в червні 2001 року, показало, що заробітна платня робітників галузі програмного забезпечення у Східній Європі є втричі вищою, ніж середній дохід в цих країнах, і що кожне робоче місце в галузі програмного забезпечення, створене в

країнах Східної Європи, призводить до створення чотирьох робочих місць в інших галузях економіки.

Україна має можливість стати центром високих технологій у Східній Європі і в цілому світі. Провідні академічні установи України тривалий час були в центрі інноваційних досліджень, а її університети готують талановитих програмістів, вчених, інженерів. Місцеві компанії, такі як Квазар-Мікро, очолюють зростаючу групу українських компаній високих технологій. Українські компанії створюють високотехнологічні машини, такі як гелікоптер Ангел-112, який невдовзі буде запущено у виробництво; як відомо, винахідник першого гелікоптера Ігор Сікорський народився і навчався у Києві. Інші вчені і інженери світового рівня, такі як Патон, також зіграли велику роль у розвитку України як наукового центра. Українці є обдарованими не лише в науці і техніці, вони ще й талановиті артисти: українські музиканти і актори відомі у цілому світі. Наприклад, місцеві і іноземні критики так само радо вітали сучасного киянина Андрія Куркова, як колись великого київського письменника Михайла Булгакова. Сьогодні всесвітньо відомим українським класичним музи-

кантам, таким як Штерн і Мільштейн, конкуренцію становлять українські рок-музиканти, популярність яких зростає. Тож країна має величезний інтелектуальний, творчий і технічний потенціал.

Міжнародні бізнесмени і інвестори звернули увагу на цей потенціал і вклали свої кошти в його подальший розвиток. Наприклад, Боїнг став партнером України з будівництва і запуску високотехнологічних супутників, що є частиною програми Сі Лонч (Sea Launch). Американські і європейські сільськогосподарські компанії вже давно визнали величезні можливості сільськогосподарського бізнесу в Україні й інвестували значні ресурси в реалізацію цього потенціалу. Американські компанії інформаційних технологій (І.Т.) разом з українськими програмістами розробили інноваційне програмне забезпечення. Майкрософт минулого року досяг домовленості з українським урядом про створення україномовного програмного забезпечення для українських шкіл, метою якого є подальший розвиток інтелектуального потенціалу молоді України, і розробив спеціальну програму для комп'ютерних клубів, яка дасть змогу придбати ліцензоване програмне забезпечення через декілька місяців.

Ключивими факторами у зростанні сфери високих технологій є інновації і винаходи. Інноваційні фірми в Сполучених Штатах, особливо в галузі інформаційних технологій, є представниками малого бізнесу. Захист прав інтелектуальної власності дає змогу малим фірмам отримувати прибутки, які вони можуть реінвестувати в розробку і маркетинг нового та інноваційного продукту. Таким чином підтри-

мується зростання у сфері інформаційних технологій. Нещодавнє дослідження індустрії програмного забезпечення України показало, що зайнятість у цій галузі, яка складається переважно з малих фірм, щорічно зростає приблизно на 10%. Більше того, дослідження доводить, що, коли зменшити піратство до 2004 року лише на 10%, це призведе до підвищення зайнятості в галузі програмного забезпечення на 21%. Це є тим невикористаним потенціалом, який чекає на реалізацію. Враховуючи те, що українська економіка минулого року зростала швидше, ніж економіка в будь-якій з європейських країн, саме тепер настав слухний момент для розвитку галузі високих технологій. Це потребуватиме захисту права інтелектуальної власності.

Сполучені Штати мають тристоронню мету, підтримуючи захист прав інтелектуальної власності. По-перше, ми хочемо заохотити до створення сприятливого для українських та іноземних інвесторів бізнесового середовища. Інвестори не будуть марнувати час і інвестувати гроші в розвиток інтелектуального потенціалу України, якщо будуть боятися, що результати їхньої праці буде вкрадено. По-друге, ми хочемо допомогти Україні досягти проголошеної нею мети — вступити до Світової організації торгівлі (СОТ). Членство в СОТ може принести значні економічні переваги населенню України, однак політика і практика України мають відповідати політиці і практиці СОТ. Посилення захисту прав інтелектуальної власності є однією з ключових вимог щодо вступу. По-третє, ми хочемо заохотити Україну покласти край піратству, яке в своїх різноманітних

проявах завдає американському бізнесу мільйонних збитків щорічно.

Ці три завдання - створення сприятливого інвестиційного клімату, вступ до Світової організації торгівлі і Європейського Союзу та припинення піратства — не можна виконати одне без одного. Прогресу щодо виконання цих завдань можна досягти лише тоді, коли Україна вдосконалить систему захисту прав інтелектуальної власності. Зрештою, виконання цих трьох завдань призведе до ще одного позитивного наслідку: посилення прав інтелектуальної власності сприятиме розвитку українських високотехнологічних галузей, що виробляють високоякісні, інноваційні товари для ринків України і для експорту по цілому світу.

Україна вже накопичила і продовжує накопичувати досвід у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема, за останній рік Верховна Рада ухвалила Кримінальний кодекс, Митний кодекс (на який згодом було накладено вето) і Закон про авторське право, що було спрямовано на посилення можливостей уряду стосовно захисту прав інтелектуальної власності. Уряд працює також і над законодавством, покликаним привести українські закони у відповідність з вимогами "Аспектів торгівлі, пов'язаних з правами інтелектуальної власності" (TRIPS), що є необхідним для вступу до Світової організації торгівлі. Україна збільшила свої можливості щодо втілення законів про захист прав інтелектуальної власності шляхом створення спеціальних підрозділів в Міністерстві внутрішніх справ і Державній митній службі України, а нещодавній Указ Президента закликав до створення спеціального під-

розділу інспекторів в Державному департаменті інтелектуальної власності.

Незважаючи на ці досягнення, все ще є можливості для удосконалень. Піратство продовжує заважати розвитку бізнесу в Україні і кидає тінь на її імідж. Чимало уваги приділяється проблемі піратства в галузі оптичних носіїв інформації. Метою Сполучених Штатів у сприянні боротьбі з піратством не є закрити українські заводи чи змусити їх вивезти своє виробництво за межі держави. Навпаки, ми сподіваємося, що станеться протилежне: запровадження ліцензування у сфері оптичних носіїв інформації допоможе українським заводам дістати довіру міжнародних рекордінгових компаній та їхніх дистриб'ютерів в Україні. Декілька західних рекордінгових компаній мають спеціальні програми, які дадуть можливість виробляти спеціальні компакт-диски для країн колишнього Радянського Союзу за нижчими цінами. Офіційний дистриб'ютер Юніверсал Рекордз щойно уклав угоду з українським заводом компакт-дисків Нойпрокс на виробництво таких дисків і продає їх за досить невисокими цінами. Захист міжнародного репертуару позитивно вплине на місцеву рекордінгову індустрію, оскільки місцеві артисти не можуть нині конкурувати з піратською західною продукцією і від цього потерпають.

Покращення захисту інтелектуальної власності буде мати дуже вагомні наслідки не лише для музичної індустрії України. Інші галузі, такі як виробництво товарів споживання, інформаційні технології, сільське господарство, фармацевтика, також потерпають від високого рівня піратства та перепон на шляху

імпорту продукції цих галузей. Підроблені продукти споживання, алкогольно-тютюнові вироби та фармацевтичні препарати загрожують здоров'ю українських споживачів. Посилення захисту інтелектуальної власності в цих та інших галузях сприятиме подальшому розвитку галузі високих технологій в Україні та зростанню інвестицій і партнерства між американськими та українськими компаніями високих технологій. Сподіваюсь, що партнерство між фірмами "Вестінгхауз" та "Вестрон", Universal Records та "Нойпрокс", "Боїнг" та КБ "Південне"/Південмаш є лише початком широкого співробітництва між Україною та Сполученими Штатами в галузі високих технологій. Оскільки таке партнерство розвивається та призводить до розвитку місцевої галузі високих технологій, інтелектуальний, творчий і технічний потенціал України зможе реалізуватися на прикладі колишніх і сучасних винахідників, вчених, письменників та музикантів.

Сполучені Штати запровадили чимало проектів, аби допомогти Україні у виконанні завдань цієї програми. Приміром, фінансований Сполученими Штатами центр допомагав у підготовці проектів нового Закону про авторське право і Книги "Права інтелектуальної власності" Цивільного кодексу. Радники із США допомагали у вивченні українських законів з питань інтелектуальної власності, аби визначити, чи відповідають вони вимогам ТРІПС для вступу у Світову організацію торгівлі. Департамент юстиції США минулого літа провів навчання для представників українських правоохоронних органів, а Посольство фінансувало поїздки до США зако-

нотворців, представників уряду, громадських організацій і місцевої індустрії, щоб вони ознайомилися з американською системою захисту прав інтелектуальної власності.

Українські, американські і європейські бізнесмени, котрі інвестували кошти в Україну, визнають наявність величезного інтелектуального потенціалу в Україні. Їм відомо, що для усвідомлення Україною свого потенціалу та для процвітання їхнього бізнесу потрібен потужний захист прав інтелектуальної власності. У Сполучених Штатах промислові організації відіграють вирішальну роль у винесенні питань інтелектуальної власності на розгляд уряду та широкого загалу. Українська промисловість також відіграє важливу роль у підтримці захисту прав інтелектуальної власності; наприклад, українські виробники алкогольної продукції очолили зусилля щодо інформування населення про підробку у виробництві алкогольних напоїв, а Український музичний альянс брав активну участь у боротьбі з піратством компакт-дисків. Аби така практика поширювалась, громадським організаціям, місцевим та іноземним діловим колам треба буде вступати у відвертий, змістовний і конструктивний діалог. Посольство США виявляє готовність сприяти такому діалогу. ♦

ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКИХ СУДАХ УКРАЇНИ

О. Бачун,

перший заступник Голови Господарського суду м. Києва

1. Досудова підготовка — загальні питання

Господарським судом м. Києва за 2001 р. розглянуто 34 справи із захисту об'єктів промислової власності.

Підготовка справ такої категорії до розгляду потребує не лише ретельного вивчення позову і долучених до нього матеріалів, але й визначення кола учасників, зажадання необхідних документів та вирішення інших питань.

Відповідно до статті 64 ГПК України, суддя вносить і надсилає ухвалу про порушення провадження по справі не пізніше 5-ти днів з дня надходження заяви.

В ухвалі про порушення провадження по справі у разі необхідності зазначаються необхідні дії для забезпечення повноти розгляду справи по суті.

Стосовно справ, пов'язаних з інтелектуальною власністю, такими необхідними діями можуть бути наступні.

На відміну від спорів, пов'язаних з авторськими правами, у всіх проаналізованих справах відповідачем або третьою особою у справах щодо об'єктів промислової власності є державний орган, оскільки вони користуються правовою охороною лише за умови їх державної реєстрації у відповідному органі. Відповідним

органом і стороною у таких спорах з 20 червня 2000 р. виступає Державний департамент інтелектуальної власності. На жаль, досить часто можна побачити в позовах, наприклад, про визнання недійсними свідоцтв України про реєстрацію знаків для товарів і послуг як відповідача Державне патентне відомство, якого вже немає. У таких випадках суддя має вирішити питання про заміну відповідача в порядку статті 65 ГПК України.

У справах щодо визнання недійсними патентів, свідоцтв про право на знак для товарів і послуг відповідачем, як правило, заявляють Державний департамент інтелектуальної власності як орган, що видав оспорюваний документ, тоді як особи, на ім'я яких видано патент чи свідоцтво, не заявляються позивачем ні як співвідповідачі, ні як третя особа.

Зазвичай, саме з цієї причини розгляд справи відкладається, оскільки зацікавленою стороною подається клопотання про залучення власника свідоцтва чи патенту як третьої особи.

Було б доцільно для запобігання відкладення справи в ухвалі про порушення провадження по справі відразу зазначити про залучення власника патенту, свідоцтва до участі у справі як третьої особи, якщо пози-

вачем у позові це не заявлено, оскільки права та інтереси власника патенту, свідоцтва в даному разі безперечно зачіпаються.

Відповідно до ст. 104 ч. 3 п. 3 ГПК України, прийняття рішення про права і обов'язки осіб, котрі не були залучені до участі у справі, є підставою для скасування чи зміни рішення.

Необхідно зазначити, що по кожній справі, яка стосується знаків для товарів і послуг, судді бажано витребувати з Державного департаменту інтелектуальної власності матеріали заявки на відповідний знак.

Особливо це стосується справ щодо визнання недійсними свідоцтв про реєстрацію знаків для товарів і послуг або рішень Державного департаменту інтелектуальної власності та Апеляційної ради.

Проте і в інших випадках матеріали заявки можуть стати основним доказом у справі.

Так, наприклад, у справі № 12/638 за позовом "Фарго Венчурес Лімітед" до ЗАТ "Оболонь" про визнання майнових прав порушеними та відшкодування завданих цим порушенням збитків саме матеріали заявки довели той факт, що в той час, коли відповідач використовував спірні позначення, заявником за відповідними заявками на знаки для товарів і послуг було підприємство — поставальник відповідача.

2. Застосування заходів для забезпечення позову

Однією з дій, необхідних для розгляду справи і для виконання рішення суду у разі задоволення позовних вимог, є вирішення питання щодо забезпечення позову.

Відповідно до ст. 66 ГПК України, господарський суд за заявою сторони або за своєї ініціативи має

право вжити заходів для забезпечення позову.

Забезпечення позову допускається в будь-якій стадії провадження у справі, якщо невжиття таких заходів може утруднити чи зробити неможливим виконання рішення господарського суду.

Ст. 67 ГПК України перераховує способи забезпечення позову, до яких належать накладення арешту на майно чи грошові кошти відповідача, заборона вчиняти певні дії відповідачу або іншим особам, що стосуються предмету спору.

Використання зазначених способів забезпечення позову розраховано насамперед на випадки, коли предметом позову є стягнення грошових коштів або майна; у таких випадках обґрунтоване використання цих способів забезпечення позову є зрозумілим і логічним.

Питання виникають, коли позов стосується такої категорії справ, як захист прав інтелектуальної власності, до яких належать позови про визнання недійсними свідоцтв, патентів, знаків для товарів і послуг, отриманих у встановленому законом порядку; про заборону використання об'єкта авторського права; припинення розповсюдження і знищення предметів, виготовлених з використанням об'єкта авторського права; стягнення збитків, завданих незаконним використанням об'єктів авторського права.

Здебільшого — це заборона вчинення певних дій: виготовлення товарів з використанням об'єкта інтелектуальної власності; заборона введення у цивільний обіг товарів з використанням таких об'єктів; накладення арешту на товар, який містить зображення або інше використання об'єкта інтелектуальної власності.

У зв'язку із застосуванням заходів для забезпечення позову по такій категорії справ виникають питання:

- стосовно обґрунтованості застосування у тому чи іншому випадку забезпечення позову;
- стосовно процедури виконання ухвал суду про забезпечення позову.

Наприклад, у справі № 12/50 за позовом ТОВ "Секвойя" до ТОВ "Трудові резерви" про заборону використання об'єкта авторського права, припинення розповсюдження, вилучення і знищення упаковки, виготовленої з його використанням, стягнення відповідної компенсації та відшкодування моральних втрат ухвалою Господарського суду м. Києва від 06.02.02 р. з метою забезпечення позову заборонено відповідачу — ТОВ "Трудові резерви" — виготовлення упаковки, що містить зображення голови закутаного у рушник усміяного малюка, на яке, згідно зі Свідоцтвом ВП №785 від 27.04.01 р., має авторське право позивач; заборонено відповідачу введення у цивільний обіг товарів, виготовлених із застосуванням вказаної вище упаковки; накладено арешт на упаковку і товари, що містять вказане вище зображення.

Київський апеляційний господарський суд як підставу для скасування зазначеної ухвали навів наступні докази: відповідно до п. 3 Роз'яснення ВАСУ № 02-5/611 від 23.08.94 р., умовою застосування заходів для забезпечення позову є достатньо обґрунтоване припущення, що майно, яке є у відповідача на момент подання позову, може зникнути, зменшитись за кількістю або погіршитись за якістю на момент виконання рішення суду.

Суд дійшов висновку, що метою прийняття скасованої ухвали було

припинення порушення авторського права позивача на твір, який є предметом спору. Введення обмеження господарської діяльності відповідача, на думку суду, можливо лише після встановлення судом факту порушення відповідачем авторського права іншої особи. Тобто, передбачених законодавством підстав для вжиття заходів щодо забезпечення позову не існувало.

Зазначений приклад свідчить про наявність спірних питань щодо застосування заходів для забезпечення позову в справах, пов'язаних із захистом інтелектуальної власності.

Процитоване Роз'яснення ВАСУ визначає основною підставою застосування заходів для забезпечення позову достатньо обґрунтоване припущення, що майно, яке є у відповідача на момент подання позову, може зникнути, зменшитись за кількістю або погіршитись за якістю на момент виконання рішення суду.

Цілком очевидно, що застосування зазначеної підстави виправдано, коли йдеться про забезпечення виконання грошових зобов'язань або інших зобов'язань, за якими відповідач буде відповідати своїм майном. Коли ж предметом позову є захист права інтелектуальної власності (в даному разі — заборона вчинення дій, що порушують право позивача), застосування такої підстави, як обґрунтоване припущення, що майно, яке є у відповідача на момент подання позову, може зникнути, зменшитись за кількістю або погіршитись за якістю на момент виконання рішення суду, є недоцільним і лише формально застосовується з огляду на положення чинного законодавства.

У зв'язку з цим постає питання про внесення змін до зазначеного Роз'яснення ВАСУ стосовно заходів забезпечення позову у справах із за-

хисту прав інтелектуальної власності.

Коли предметом позову є легітимність свідоцтва, патенту, яке засвідчує право сторони на використання того чи іншого об'єкта інтелектуальної власності, лише в судовому засіданні буде з'ясовано обґрунтованість видачі свідоцтва, тому застосування такого заходу, як зупинення дії свідоцтва, є необґрунтованим.

Якщо позов заявляється про відшкодування шкоди, заборону використання товарів з об'єктами інтелектуальної власності, тобто, суд має справу з встановленням фактом незаконності використання об'єкта інтелектуальної власності, то використання зазначених вище способів забезпечення позову є необхідним.

Способами забезпечення позову, згідно з чинним ГПК України, є наступні:

1. Накладення арешту на товари.

Згідно зі ст. 67 ЦК України, такий спосіб забезпечення можливо використати лише стосовно майна та інших матеріальних цінностей відповідача по справі, а не стосовно невизначеного кола осіб, у яких може знаходитися товар, що включає об'єкт інтелектуальної власності, тому задовольняти клопотання або за власної ініціативи накладати арешт на товари, що містять об'єкти інтелектуальної власності, які не перебувають у власності відповідача, а передані на підставі цивільно-правових угод іншим особам, не відповідає вимогам ст. 67 ГПК України.

Стосовно зазначеної категорії справ таке обмеження є недоцільним, адже на момент застосування такого заходу більшу частину товарів може бути передано відповідачем третім особам на підставі цивільно-правових угод.

При накладенні арешту на майно в ухвалі має бути зазначено місце знаходження майна, а майно повинно бути індивідуально визначеним; у протилежному випадку виконання ухвали буде неможливим.

Для аналізованої категорії справ цей факт має значення, адже здебільшого йдеться про споживчі товари, які розповсюджуються у великій кількості і через значну кількість посередників та дистриб'юторів.

2. Заборона вчиняти певні дії (передусім, заборона виготовлення товарів, упаковки для товарів, що містять об'єкт інтелектуальної власності; заборона введення в цивільний обіг таких товарів).

З перерахованих заходів обґрунтованим видається другий — заборона введення у цивільний обіг товарів, оскільки права власника об'єкта порушуються лише у разі доведення товарів до споживачів, а не автоматично за фактом їх виготовлення.

Вважаємо за необхідне доповнити ст. 67 ГПК України таким заходом забезпечення позову, як огляд приміщення (п. 3 ст. 53 Закону України "Про авторське право і суміжні права").

3. Вирішення інших питань під час порушення провадження по справі

Під час розгляду зазначеної категорії справ дуже часто виникає необхідність у проведенні експертизи товарного знака для з'ясування питань, що потребують спеціальних знань.

Найпоширенішими питаннями, які ставляться перед експертами, є:

1. Чи відповідає знак для товарів і послуг вимогам, необхідним та достатнім для його реєстрації в Україні?
2. Яким був ступінь популярності знака для товарів і послуг в Ук-

- раїні протягом певного часу?
3. Чи може знак для товарів і послуг вводити в оману споживача щодо місця походження та якості товарів, позначених цим знаком?
  4. Чи є ознаки імітації або копіювання зображення стосовно конкретного зображення?
  5. Які частини зображення є тотожними з іншим зображенням?
  6. Якими є відмінності між зображеннями, що впливають на рішення споживача надати перевагу одному продукту перед іншим?
  7. Якщо зображення мають схожість, то чи може ця схожість вводити в оману споживачів?
  8. Чи є схожими дані знаки для товарів і послуг настільки, щоб їх переплутати?

4. Деякі питання судової практики

Позови про визнання недійсними патентів на промислові зразки здебільшого заявляються тому, що заявлені промислові зразки не відповідають визначеним в Законі України "Про охорону прав на промислові зразки" умовам патентоздатності, найчастіше — умові про новизну. Так, у справі № 12/302 за позовом ТОВ "Секвойя" до Державного департаменту інтелектуальної власності патент України на промисловий зразок у вигляді упаковки для мийних засобів було визнано недійсним саме на тій підставі, що промисловий зразок на момент подання заявки не відповідав критерію новизни, оскільки зображення на упаковці за декілька років до подання заявки використовувалось позивачем: фотографія зазначеного зображення охороняється авторським правом, що було належним чином доведено.

Найсуперечливішими є справи, в яких перетинаються різні об'єкти

інтелектуальної власності: зазвичай, це об'єкти авторських прав, знаки для товарів і послуг та промислові зразки. У справі, що була описана останньою, якраз перехреснюються авторське право та право на промисловий зразок.

Слід зазначити, що в таких випадках не можна користуватись принципом: який документ раніше зареєстровано (або подано) — тобто Свідоцтво про реєстрацію авторського права або Свідоцтво про реєстрацію знака для товарів і послуг чи патент на промисловий зразок — тому і належать всі права.

Дійсно, права на об'єкти промислової власності виникають з моменту реєстрації, проте реєстрація авторського права — це право, а не обов'язок автора і правовласника, тому досить часто вони реєструють їх якраз перед тим, як звернутись до суду, але охороняються їхні права з моменту створення твору.

У таких справах необхідно дуже ретельно досліджувати всі деталі, а також встановлювати авторство на промисловий зразок та зображення товарного знака, а потім вже визначати, яка із сторін здійснила правопорушення.

Хотілося б зазначити, що в справах, пов'язаних з правами на об'єкти інтелектуальної власності, представники сторін все частіше застосовують безпосередньо норми міжнародних договорів, в яких встановлено ширші права та гарантії власників прав на об'єкти інтелектуальної власності, ніж визначено законодавством України.

Слід визнати підвищення якості підготовки представниками зацікавлених сторін справ щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності порівняно з іншими роками, а також збільшення варіантності заявлених позовних вимог. ♦

ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ДЕРЖАВНІ НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

С. Глотов,

*молодший науковий співробітник лабораторії
правових проблем інтелектуальної власності
НДІ інтелектуальної власності*

Останнім часом все частіше й частіше виникають запитання стосовно того, чи може держава через свої повноважні органи заявляти претензії до видавців, котрі випускають друковану продукцію, що містить різноманітні стандарти та інші нормативні документи, надто ті, які стосуються охорони праці. Тим паче, що погрози з боку державних органів на адресу видавництва, котрі випускають збірники таких документів, з вимогою припинити подібні дії стають все серйознішими. У тому, хто має яке право і на що це право поширюється, ми з вами і спробуємо розібратися у цій статті.

1. Згідно зі ст. 157 КЗпП і ст. 33 Закону України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р. № 2694 XII, державними, галузевими і міжгалузевими нормативними актами визнаються правила, стандарти, норми, положення, інструкції та інші документи, яким надано статусу правових норм, обов'язкових для виконання. Відповідно, такі документи є нормативно-правовими актами.

Згідно зі ст. 34 Закону України "Про охорону праці", ці нормативні акти узгоджуються з органами державного нагляду з охорони праці.

До органів державного нагляду з охорони праці, згідно зі ст. 37 вказаного вище Закону, належать Кабінет Міністрів України, державний комітет України з нагляду за охороною праці, міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади, місцева державна адміністрація, місцеві ради.

Для того, аби знати, чи може хтось ставити вимоги майнового характеру до осіб, котрі відтворюють, тиражують і поширюють нормативно-правові акти, слід визначитися, чи може встановлюватися на такі акти право матеріальної власності або право інтелектуальної власності. І якщо так, то кому це право може належати.

Стаття 41 Закону України "Про власність" від 07.02.1991 р. № 697-XII визначає, що об'єктами інтелектуальної власності є твори науки, літератури і мистецтва, ... а також інші результати інтелектуальної праці.

Також пункт VIII ст. 2 Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ), від 14 липня 1967 року, учасницею якої є Україна, визначає, що інтелектуальна власність містить у собі виняткові права, що стосуються літературних, художніх і наукових творів, ... а також усі інші права,

раक्टर. Але такі видання не можуть бути використаними як офіційні.

Таким чином, відтворювати, тиражувати і поширювати будь-які нормативно-правові акти можна без жодних обмежень. Але слід пам'ятати, що в цьому разі відтворений нормативний акт неможливо використовувати як офіційний документ.

2. З огляду на те, що деякі питання, пов'язані з охороною праці, регулюються стандартами, необхідно звернутися до норм законодавства, які встановлюють правові та організаційні основи стандартів, а саме, до Закону України "Про стандартизацію" від 17.05.2001. р. № 2408-III.

Згідно з ч. 1 ст. 15 Закону України "Про стандартизацію", право власності на національні стандарти, Кодекси усталеної практики, класифікатори і каталоги належить державі. Від імені держави права власника на ці документи здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері стандартизації.

Згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України "Про стандартизацію", право власності на інші стандарти, створені іншими суб'єктами стандартизації, належить тим суб'єктам, на кошти яких вони створені або яким їх передано у встановленому законом порядку.

З огляду на те, що стандарти і т.п. належать до нормативно-правових актів, на які, як було вказано вище, не поширюються ні право інтелектуальної власності, ані право матеріальної власності, ці положення Закону України "Про стандартизацію" суперечать нормам цивільного законодавства, які визначають і регулюють відносини власності.

Далі, відповідно до положень ч. 5 ст. 15 Закону України "Про стан-

дартизацію", забороняється повністю або частково відтворювати, тиражувати і поширювати як офіційні видання будь-які стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови або їх частини без дозволу їхнього власника чи уповноваженої ним особи.

Отже, можна зробити висновок, що державі в особі її повноваженого органу належить виняткове право на видання текстів будь-яких стандартів, кодексів усталеної практики як офіційних. Але відтворювати, тиражувати і розповсюджувати будь-які стандарти, кодекси усталеної практики тощо як видання неофіційні знов-таки можна без жодних обмежень.

Якщо видавництво має на меті видавати стандарти, кодекси усталеної практики і т. ін. як офіційні, воно може одержати відповідний дозвіл в уповноваженого на те державного органу.

Законодавство України не передбачає відповідальності за офіційне видання нормативно-правових актів неофіційними видавництвами.

Що стосується стандартів, то, зважаючи на зміст ч. 7 ст. 15 Закону України "Про стандартизацію", для особи, яка видає і розповсюджує подібні документи як офіційні, може настати цивільна відповідальність у вигляді відшкодування збитків, спричинених такими діями. Відповідно до цього, лише в такому разі держава в особі повноважних органів може ставити майнові вимоги до видавництва.

Усе зазначене вище такою ж мірою поширюється і на ті нормативно-правові документи, котрі за правонаступництвом від СРСР, згідно із Законом України "Про правонаступництво України" від 12.09.1991 р.

Ф. СП-1

Державний комітет зв'язку України

АБОНЕМЕНТ

На журнал

Інтелектуальний капітал

індекс видання

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

поштовий індекс

адреса

Кому

прізвище, ініціали

ПВ	місце літер
----	-------------

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На журнал

індекс видання

Інтелектуальний капітал

Вартість

передплата
перераховуван.

грн. коп.
грн. коп.

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс

місто

село

область

район

вулиця

буд.

корп.

кв.

прізвище, ініціали

Ф. СП-1

Державний комітет зв'язку України

АБОНЕМЕНТ

На журнал

Інтелектуальний капітал

індекс видання

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

поштовий індекс

адреса

Кому

прізвище, ініціали

ПВ	місце літер
----	-------------

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На журнал

індекс видання

Інтелектуальний капітал

Вартість

передплата
перераховуван.

грн. коп.
грн. коп.

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс

місто

село

область

район

вулиця

буд.

корп.

кв.

прізвище, ініціали

Вартість передплати				
	Індекс	1 міс/грн	3 міс/грн	6 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	11,75	22,90
Юридичні особи	23595	6	17,75	34,90

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплатеного видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

підпис передплатника (фізичної особи або керівника юридичної установи),
завірений печаткою

Вартість передплати				
	Індекс	1 міс/грн	3 міс/грн	6 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	11,75	22,90
Юридичні особи	23595	6	17,75	34,90

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплатеного видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

підпис передплатника (фізичної особи або керівника юридичної установи),
завірений печаткою

Ф. СП-1

Державний комітет зв'язку України

АБОНЕМЕНТ

На журнал

Інтелектуальний капітал

індекс видання

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

поштовий індекс

адреса

Кому

прізвище, ініціали

ПВ	місце	літер

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На журнал

індекс видання

Інтелектуальний капітал

Вартість

передплага
переадресуван.

грн. коп.
грн. коп.

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс

місто

село

область

район

вулиця

буд.

корп.

кв.

прізвище, ініціали

Ф. СП-1

Державний комітет зв'язку України

АБОНЕМЕНТ

На журнал

Інтелектуальний капітал

індекс видання

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

поштовий індекс

адреса

Кому

прізвище, ініціали

ПВ	місце	літер

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На журнал

індекс видання

Інтелектуальний капітал

Вартість

передплага
переадресуван.

грн. коп.
грн. коп.

Кількість комплектів

на 2002 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс

місто

село

область

район

вулиця

буд.

корп.

кв.

прізвище, ініціали

Вартість передплати

	Індекс	1 міс/грн	3 міс/грн	6 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	11,75	22,90
Юридичні особи	23595	6	17,75	34,90

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплатного видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

підпис передплатника (фізичної особи або керівника юридичної установи),
завірений печаткою

Вартість передплати

	Індекс	1 міс/грн	3 міс/грн	6 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	11,75	22,90
Юридичні особи	23595	6	17,75	34,90

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплатного видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

підпис передплатника (фізичної особи або керівника юридичної установи),
завірений печаткою

№ 1543-ХІІ, є частиною законодавства України і чинні на території України.

Враховуючи наявність суперечностей у законодавстві, якщо видаються такі нормативно-правові акти, рекомендується в кожному примірнику книги посилатися на офіційне видання цих документів. Відповідно до ст. 27 Закону України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ, офіційне видання визнається першоджерелом, а видання з посиланням на першоджерело є джерелом вторинним. Таким чином, особу, що видає вторинні джерела, не може бути притягнуто до відповідальності, передбаченої ст. 47 цього Закону, наприклад, у разі визнання частини інформації, що міститься у вторинному джерелі, недостовірною (адже цю інформацію було взято з першоджерела). Окрім того, рекомендується вказувати на те, що вторинне видання є неофіційним.

3. Хотілося б звернути увагу ще й на таке. Деякі державні стандарти та інші нормативні документи можуть становити державну таємницю, у відповідності до Закону "Про державну таємницю" від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ, про що буде свідчити наявність відповідного грифа. Видання і розповсюдження такої інформації є правопорушенням, за здійснення якого передбачено кримінальну відповідальність (розділ XIV Кримінального Кодексу). У разі, коли на документі гриф відсутній, то інформація, яка у ньому міститься, не становить державної таємниці.

Подеколи стандарти можуть становити комерційну таємницю того чи іншого підприємства, яке розробляє ці стандарти для себе — для внутрішнього вжитку. Комерційна

таємниця належить до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, і розробник стандартів, які містять комерційну таємницю, володіє винятковим правом на її використання. Під комерційною таємницею підприємства розуміють відомості (ноу-хау), пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, які не є державною таємницею, але розголошення і витік яких може зашкодити його інтересам. Така інформація використовується в межах лише одного підприємства. Якщо таку інформацію було одержано законними методами, то зазіхання на розголошення комерційної таємниці не буде. У протилежному разі може настати адміністративна або кримінальна відповідальність.

Таким чином, можна резюмувати таке:

- згідно зі ст. 157 КЗпП України і ст. 33 Закону України "Про охорону праці", правила, стандарти, норми, положення, інструкції та інші документи щодо охорони праці є нормативно-правовими актами;
- відповідно до ст. 10 Закону України "Про авторське право і суміжні права" і до п. 1 ст. 2 Закону України "Про власність", державні стандарти та інші нормативно-правові документи з охорони праці, а також інші нормативно-правові документи не є об'єктом ані інтелектуальної власності, ані матеріальної;
- на підставі наведених вище доказів ні розробники нормативно-правових актів, ні держава в особі її повноважних органів (Держнагляд охорони праці та ін.)

не володіють щодо них правом інтелектуальної власності чи правом матеріальної власності;

- з огляду на положення ч. 5 ст. 15 Закону України "Про стандартизацію" державні стандарти та інші нормативні документи як прийняті Україною, так і ті, що перепали їй за правонаступництвом, можна видавати і розповсюджувати без жодних обмежень як неофіційні видання;
- згідно з ч. 7 ст. 15 Закону України "Про стандартизацію", у разі видання подібних документів як офіційних без відповідного дозволу, держава в особі її повноважних органів може заявити майнові претензії до порушників (цивільна відповідальність). Законодавством України

не передбачено кримінальної та адміністративної відповідальності за такі дії;

- зважаючи на наявність суперечностей у законодавстві, рекомендується за публікації подібних нормативно-правових актів (документів) у кожному примірнику книги посилатися на офіційне видання таких документів, відповідно до ст. 27 Закону України "Про інформацію", а також вказувати, що це видання є неофіційним;
- видаючи і розповсюджуючи нормативно-правові акти, необхідно оберегати і шанувати державну та комерційну таємниці. ♦

А Н О Н С

"Усі визнають важливу роль реклами, але не кожний віддає належне функціям, які виконує товарний знак, особливо у стимулюванні продажу та залученні покупців... У будь-якій рекламі перше, що впадає в око, - це товарний знак, і його найменше забувають..."

Товарний знак називають "безмовним продавцем", "вітриною", але насправді його гучний голос звучить усюди в нашій торговій діяльності".

Каспер Д. Веркман

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Журнал започатковує рубрику *Товарні знаки*, в якій найвідоміші в Україні торговельні марки, насамперед вітчизняних виробників товарів і послуг, будуть, за бажанням правовласників, презентовані в їхніх історичних, комерційних, культурних, лінгвістичних, художніх, психологічних і правових аспектах.

Запрошуємо до співпраці!

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ*

І. Бернадська,
начальник відділу УкрЦІППП, кандидат технічних наук

Економіка розвинених країн значною мірою має інноваційний характер, тобто базується на застосуванні нових знань і сучасних інформаційних технологій. Всесвітньою тенденцією стали дерегуляція ринків та зниження або ліквідація бар'єрів на шляху вільної торгівлі, а також встановлення стандартних правил і умов міжнародної торгівлі. Завдяки цьому внутрішні та регіональні ринки набувають спільних рис і ставлять однакові вимоги як до виробників, так і до постачальників товарів і послуг. Інтелектуальна власність постала одним з найважливіших факторів, що визначають успіх виробничої та підприємницької діяльності як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Вона може надати значних переваг у конкурентній боротьбі. У чому ж полягає специфіка використання інтелектуальної власності у малому та середньому бізнесі?

Відомо, що конкурентоздатність продукції залежить від низки чинників, серед яких, зокрема :

- відповідність технічного рівня продукції останнім досягненням науково-технічного прогресу;
- відповідність якості продукції вимогам споживачів, у тому чис-

лі — екологічним та ергономічним, а не тільки вузько утилітарним;

- врахування тенденцій розвитку відповідного ринкового сектору;
- умови виробництва, поставки та збуту;
- собівартість продукції та інші фінансові фактори;
- правовий статус об'єктів інтелектуальної власності, що задіяні у виробництві або діяльності з просування продукції на ринок та її збуту.

Успіх справи залежить від неординарності створюваних технічних рішень, від уміння їх вірно оцінити і спрогнозувати комерційну значимість, від здатності до швидких змін, гнучкості менеджменту та його адаптації до нових умов. Саме ці риси характерні для малого і середнього бізнесу і є його неабиякою перевагою. Статистичні дані свідчать, що в багатьох державах малі та середні підприємства (МСП) дають значну і все вагомішу частку внутрішнього валового продукту, становлять основу ринкової економіки. У розвинутих країнах світу малий бізнес винесено на вістря науково-технічного прогресу, він є привабливим об'єктом інвестування. За даними

* У статті використано матеріали Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Мінекономіки Росії, малий бізнес у Сполучених Штатах та країнах Євросоюзу створює до 50 відсотків інноваційної продукції, при цьому зазначені підприємства споживають не більше 5 — 10 % коштів, що витрачаються на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. МСП чутливіші до інновацій і завдяки своєму динамізму великою мірою забезпечують швидке технічне переозброєння та реструктуризацію виробництва на сучасній науково-технічній основі. Часто МСП створюються саме для реалізації нової наукової ідеї або технологічної розробки. Незважаючи на обмеженість власних ресурсів, МСП здатні отримувати інвестиції саме для створення інноваційної продукції на замовлення великих компаній і корпорацій, виступаючи їхніми партнерами або субпідрядниками.

Як правило, до МСП зараховують підприємства, на яких кількість працівників менша за певну встановлену норму — різну для різних країн. Іноді також враховується обсяг господарської діяльності, основних і обігових коштів підприємства. В Україні малим підприємством вважається таке, що має штатну чисельність від 15 до 200 працівників, в залежності від сфери виробничої або торговельної діяльності. До суб'єктів малого підприємництва в Україні також віднесено фізичних осіб, котрі зареєструвалися як суб'єкти підприємницької діяльності, і юридичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середня чисельність працівників за календарний рік не перевищує 50 осіб, а обсяг річного валового доходу не перевищує 500 000 євро.

Інноваційне виробництво і його обслуговування є перспективною ринковою нішею для малих і середніх підприємств. У свою чергу, інтелектуальна власність являє собою дієвий механізм закріплення та зміцнення їхніх позицій на цьому ринку. Ефективне використання прав інтелектуальної власності дає змогу підприємствам і компаніям підвищувати свою конкурентоспроможність і за рахунок цього здобувати стратегічні переваги на ринку. Тому для керівників МСП необхідно систематично здійснювати певні кроки щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, управління ними та їх захисту, аби забезпечити належну комерційну віддачу цих прав. Значення прав інтелектуальної власності та їхній потенціал часто недооцінюються власниками МСП. Але, якщо об'єкт інтелектуальної власності дістав належну правову охорону і має попит на ринку, він перетворюється на цінний актив підприємницької діяльності. Яким же чином інтелектуальна власність впливає на бізнес?

По-перше, інтелектуальна власність є джерелом безпосереднього доходу для вашого МСП, якщо ви можете комерціалізувати захищену патентом (свідоцтвом) продукцію або послугу, яка збільшує ринковий сектор вашого МСП, або якщо ви видаєте ліцензії на випуск такої продукції (надання послуги), або коли ви продаєте права на відповідний об'єкт інтелектуальної власності.

По-друге, інтелектуальна власність може суттєво підвищити привабливість вашого підприємства для потенційних інвесторів або кредитно-фінансових установ. Так само, як і матеріальні активи у вигляді фінансових коштів, засобів вироб-

ництва, виробничих приміщень, обладнання тощо, нематеріальні активи, якими є права інтелектуальної власності, підлягають оцінці, постановці на бухгалтерський облік, ретельному моніторингу та управлінню ними для отримання повноцінної віддачі.

По-третє, інтелектуальна власність збільшує ринкову вартість вашого підприємства в разі його продажу, застави або злиття з іншим суб'єктом підприємницької діяльності. У деяких випадках саме права інтелектуальної власності становлять основні активи підприємства. Зокрема, в Україні це стало тенденцією при створенні спільних із зарубіжними партнерами підприємств у високотехнологічних галузях промисловості.

Фінансова позиція підприємства на ринку оцінюється за його активами, обсягом господарської діяльності та прогнозованими прибутками. Інвестиції у нерухомість, виробниче обладнання, дослідження, розробку та маркетинг нової продукції розширюють активи МСП та закладають основу для підвищення продуктивності. Такий самий результат дає набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності. Придбання патентів чи ліцензій на сучасні технологічні розробки дають змогу випередити конкурентів, а товарні знаки, що мають добру репутацію і користуються довірою споживачів, водночас роблять продукцію та послуги МСП привабливішими для потенційних покупців.

Практично кожне МСП має власну фірмову (комерційну) назву, а також товарний знак, що підлягає охороні. Більшість МСП можуть бути власниками конфіденційної

бізнесової інформації (ноу-хау, комерційна таємниця — від переліку клієнтів або покупців до методик ведення бізнесу), яка також має належним чином охоронятися і використовуватися. Чимало МСП виготовляють або поширюють продукцію, що охороняється авторським правом і суміжними правами; деякі є власниками винаходів, що вдосконалюють технологічний процес або кінцевий продукт. Для оцінки нематеріальних активів і розробки стратегії їх використання у кожному конкретному випадку мають бути всебічно проаналізовані об'єкти інтелектуальної власності, які належать підприємству, та наявні і очікувані результати дослідницької і творчої діяльності його працівників. Навіть якщо продукція підприємства "не дотягує" до рівня винаходу, можливий її захист патентом на корисну модель. Деякі інноваційні складові технологічного процесу доцільно зберігати в режимі конфіденційної інформації. Часто вдаються до комбінованого захисту продукції кількома видами прав інтелектуальної власності. Якщо ж нові технічні, художні або конструктивні рішення, що належать вашому підприємству, чи інноваційна продукція або ж засоби індивідуалізації вашої продукції чи послуг не отримали правової охорони у встановленому порядку, це означає, що будь-які інші особи (як фізичні, так і юридичні) мають законне право вільно і необмежено їх використовувати.

Якщо МСП використовує об'єкти інтелектуальної власності, котрі належать іншим особам, слід законним чином придбати права на їх використання через ліцензію або до-

говір про передачу прав, щоб уникнути загрози спору і подальшого судового процесу, зазвичай, тривалого та вельми витратного. Також слід зважати на можливість санкцій з боку інших країн та міжнародних організацій в разі масових порушень. Яскравий приклад — претензії до України з боку Сполучених Штатів щодо піратства аудіовізуальної продукції.

Важко переоцінити значення патентної та науково-технічної інформації як джерела відомостей технічного та комерційного характеру. Технічна інформація, що міститься в описах винаходів, на 75 — 80 % унікальна і не відтворюється в інших джерелах. Унікальним джерелом інформації є також і офіційні бюлетені відомств інтелектуальної власності. Тільки в офіційних бюлетенях публікуються відомості про зміни у правовому статусі об'єктів промислової власності, серед них — про зміни власника як такого. З офіційних бюлетенів можна дістати відомості про укладені ліцензійні договори та договори про передачу прав на об'єкти промислової власності. З 2001 року офіційний бюлетень Державного департаменту інтелектуальної власності України "Промислова власність" випускається як у друкованому вигляді, так і на CD-ROM, що полегшує пошук і обробку інформації.

Так само з патентної і патентно-асоційованої літератури можна видобувати відомості про те, які сектори виробництва і споживчого ринку переживають підйом, які фірми і компанії є лідерами у тих чи інших напрямках науково-технічного прогресу, хто є власником прав на оригінальні, піонерні рішення. Завдяки

цьому можна окреслити коло конкурентів, а також визначити перспективних партнерів, дослідити стан ринку в країнах, які викликають інтерес щодо вашого бізнесу. Для підприємств і компаній, які працюють у галузях промисловості, що швидко зростають, доцільним є широке використання баз даних патентної інформації для виявлення того, які технології вже існують, які компанії можуть стати покупцями або продавцями відповідних ліцензій. Як правило, патентно-інформаційні бази даних є комерційними, але виявивши певну наполегливість, в Інтернеті можна знайти чимало безплатної патентної інформації з тих чи інших галузей промисловості. Патентні відомства розвинених країн на своїх сайтах також дають вільний доступ до відомостей про видані охоронні документи. Систематичний патентний пошук дасть змогу уникнути зайвих витрат на дослідницькі роботи і дублювання вже наявних результатів.

Необхідно підкреслити, що на керівників підприємств, які ведуть інноваційну діяльність, покладається особлива відповідальність. Слід добре розуміти, що аж ніяк не кожна нова розробка має реальний ринковий потенціал, до того ж, справжню її вартість важко оцінити наперед, до впровадження у господарський обіг. Важливим початковим етапом, та ще й витратним, є набуття правової охорони на об'єкт інтелектуальної власності. Але управляти правами інтелектуальної власності означає більше, ніж просто дістати охоронний документ. Важливо не просто відшкодувати видатки на дослідження, розробку нової продукції, її маркетинг та пра-

вову охорону застосованих інновацій. Головна мета полягає у досягненні економічної результативності, прибутку від комерціалізації інтелектуальної власності. Від управлінської ланки компанії або підприємства вимагається вміння правильно розпорядитися такими активами. Комерційний ризик у інноваційному виробництві високий, і для його зниження підприємствам необхідно залучати досвідчених експертів, менеджерів інноваційної діяльності.

Основна перевага МСП перед великими компаніями і корпораціями полягає у мобільності малого і середнього бізнесу, його чутливості до найменших змін ринкової ситуації і динамічній реакції на такі зміни. Кількість управлінських ланок у МСП невелика, і важливі рішення можуть ухвалюватися досить швидко. З іншого боку, малий і середній бізнес навряд чи встоїть перед масованою атакою великої компанії, що має усталені позиції, або транснаціональної корпорації. У такій ситуації права інтелектуальної власності, що є за своєю природою монопольними, виступають не тільки як засіб захисту від потенційних конкурентів, але і як основа розвитку власної підприємницької діяльності, укладання вигідних партнерських угод та підвищення прибутковості МСП.

Зрозуміло, що в реальності існує цілий ряд чинників, які заважають використанню інтелектуальної власності малими і середніми підприємствами:

- недостатня інформованість про значення інтелектуальної власності та можливості, які вона надає;
- відсутність базових знань щодо прав власника продукту інтелек-

туальної діяльності та можливостей їх захисту;

- недостатнє усвідомлення, як оперувати інтелектуальною власністю для поточних бізнесових потреб;
- значні витрати, пов'язані з набуттям прав на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, за кордоном;
- досить громіздка та тривала процедура оформлення прав;
- складності щодо відстеження порушення прав і їх захисту у встановленому законом порядку.

Що стосується просвітницької, інформаційної діяльності, а також надання різноманітних послуг, пов'язаних з набуттям і використанням прав інтелектуальної власності, то останнім часом в Україні спостерігаються значні позитивні зміни. З'явилися можливості діставати спеціалізовану освіту. Збільшується кількість спеціальної літератури і періодичних видань у сфері інтелектуальної власності.

Законодавство і процедурні аспекти набуття прав інтелектуальної власності в Україні наразі гармонізуються з нормами Європейського Союзу та іншими міжнародними стандартами. Серйознішою проблемою є недостатні фінансові можливості українських заявників для забезпечення своїх прав як на внутрішньому ринку, так і за кордоном. Чинними законами України у сфері інтелектуальної власності передбачається державна підтримка винахідницької та інноваційної діяльності. На жаль, економічний стан нашої держави на сьогодні такий, що не дозволяє імплементувати ці положення у такому обсязі, як це необхідно. З іншого боку, в жовтні 2000 року прийнято Закон України

"Про державну підтримку малого підприємництва", націлений на підтримку вітчизняних виробників, забезпечення сталого позитивного розвитку суспільства. Як заходи державної підтримки передбачено систему пільг для суб'єктів малого підприємництва, запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності, а також фінансово-кредитну підтримку через спеціальні неприбуткові фонди і державні програми. Тобто, якщо поки що не стимулюється в повному обсязі інноваційна діяльність, для розширення фінансової бази патентно-ліцензійної роботи можна використовувати переваги статусу малого підприємства.

Починаючи з 1999 року, Верховною Радою розглядався Закон України "Про інноваційну діяльність". Після внесення поправок з врахуванням зауважень Президента України до його останнього варіанту (від 5 липня 2001р.) Закон нарешті проголосовано, і він має набрати чинності. Закон "Про інноваційну діяльність" визначить правові, економічні та організаційні основи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні і закладе надійний базис щодо захисту прав, інтересів і майна всіх учасників інноваційної діяльності незалежно від форм їхньої власності і підпорядкування. Серед інших заходів проект Закону передбачає створення державних інноваційних фінансово-кредитних установ, надання безвідсоткового кредитування на виконання інноваційних проектів, пільгове оподаткування інноваційних підприємств. Підприємствам, які виробляють та реалізують інноваційну продукцію, проектом Закону

передбачається надання статусу інноваційних центрів, який, у свою чергу, дасть переваги в отриманні пільг та режиму сприяння виробничій і комерційній діяльності.

Найбільш складною і болючою проблемою є виявлення і відстеження порушень і захист своїх законних прав власниками. Це проблема всесвітня, вона існує не лише в Україні. І головна відповідальність тут покладається на власника прав. Держава зобов'язана створити умови для припинення правопорушень і відшкодування заподіяних збитків, але сам власник не повинен чекати, що "добрий чарівник" одним помахом чарівної палички зніме всі прояви недобросовісної конкуренції. Звісно, відстеження правопорушень, збирання доказів і судовий процес потребуватимуть значних витрат. Але втрати від незаконного використання ваших прав можуть бути значно більшими, а шкода, якої зазнає репутація підприємства — непоправною. Це має особливе значення для малих і середніх підприємств, які не мають такого "запасу міцності", як великі компанії або корпорації. Треба знати свої права і не боятися користуватись ними.

Зростання ваги малого і середнього бізнесу в розвитку національних економік визнала Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). У бюджеті ВОІВ на 2002 — 2003 рр. передбачено спеціальну статтю видатків на підтримку і розширення використання інтелектуальної власності малими і середніми підприємствами. Минулого року ухвалено так званий "Міланський план дій" ВОІВ, метою якого є сприяння найповнішому використанню

малим і середнім бізнесом переваг, що їх надає інтелектуальна власність. "Міланський план дій" ВОІВ почав реалізовуватися і в Україні. Одним з практичних результатів уваги державних структур до розвитку інноваційної діяльності стало створення Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг (УкрЦІПП), що є філією державного підприємства "Український інститут промислової власності" (добре відомий усім Укрпатент). Головне завдання УкрЦІПП — сприяти комерціалізації винаходів та інших об'єктів промислової власності, просувати на внутрішній та зарубіжний ринки перспективні високотехно-

логічні розробки, озброїти користувачів та організації користувачів актуальною інформацією, засобами, методиками та стратегією захисту і використання своїх ресурсів інтелектуальної власності. УкрЦІПП надає широкий спектр послуг для заявників, веде консультативну роботу, систематично проводить семінари та конференції і готовий бути надійним партнером, кваліфікованим помічником як для малих і середніх підприємств, так і для будь-яких інших учасників інноваційної діяльності. ♦

Повідомлення

Шановні читачі та користувачі мережі Інтернет!

Усю необхідну інформацію про наш журнал ви зможете знайти на сайті Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності www.ndiiv.org.ua.

Тут ви дістанете інформацію щодо умов передплати журналу, зможете переглянути архів попередніх випусків, а також ознайомитесь з анонсами наступних номерів.

Також на сайті до вашої уваги представлено всю необхідну і корисну інформацію щодо сфери інтелектуальної власності в Україні, Росії та в інших країнах світу. Тут ви знайдете закони, документи, публікації, новини, поради фахівців, дати проведення конференцій і семінарів, літературу, інтернет-посилання і все, що необхідно для фахівців, студентів та всіх зацікавлених проблемами інтелектуальної власності.

СПІЛЬНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ ВИКЛАДАЧІВ І НАУКОВЦІВ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ*

В. Кращенко,
*учений секретар НДІ інтелектуальної власності,
кандидат технічних наук*

Викладання та наукові дослідження

Викладання на рівні університету чи інституту ніколи не може бути ефективним без надання викладачам можливості здійснювати інтенсивну індивідуальну наукову роботу.

Зокрема, дослідження з вузько спеціалізованих питань інтелектуальної власності найкращим чином можуть здійснюватися спільно з іншими науковими працівниками, пов'язаними тією або іншою суміжною сферою інтересів. Це пояснює тенденцію останніх років до створення спеціалізованих дослідницьких центрів у сфері інтелектуальної власності або центрів, які поєднують наукову і викладацьку діяльність.

У розвинених країнах дослідні центри в галузі права є добре відомим явищем. Незважаючи на те, що центрів, присвячених винятково дослідженням у сфері інтелектуальної власності, не так багато, існують деякі дуже відомі винятки.

Інститут Макса Планка із зарубіжного і міжнародного права у

сфері патентів, авторського права та конкуренції є одним з найзнаменитіших центрів у світі з дослідження питань інтелектуальної власності.

У Сполучених Штатах Америки один з перших центрів, що займається тільки дослідженнями у сфері інтелектуальної власності (був пов'язаний з Юридичним коледжем Університету Джорджа Вашингтона) відомий як Фонд з патентів, товарних знаків і авторських прав. Згодом він став частиною Юридичного центру Франкліна Пірса і процвітав за фінансової підтримки з боку промисловців та адвокатів.

У Північній Америці існує Центр інтелектуальної власності при Юридичному коледжі Джона Маршала (Чикаго, Іллінойс), який об'єднує юридичний коледж та аспірантуру з інтелектуальної власності з дослідженнями і поширенням інформації про інтелектуальну власність.

Канадський Інститут інтелектуальної власності, створений в Галле, дуже тісно пов'язаний з державними структурами, які відають питаннями інтелектуальної власності.

* За матеріалами видання Основи інтелектуальної власності. - К.: Юридичне видавництво "Ін Юре", 1999. - 578 с.

У Бельгії створено Центр з інтелектуальної власності в Католицькому університеті Лувейна.

Швеція створила Центр інтелектуальної власності та засобів інформації Стокгольмського економічного коледжу.

У Великобританії існує Відділення інтелектуальної власності Центру досліджень комерційного права Коледжу королеви Мері при Лондонському університеті.

Франція заснувала Центр міжнародних досліджень у сфері промислової власності у Страсбурзі, де ВОІВ щорічно проводить навчальний курс з промислової власності для державних службовців з країн, що розвиваються. Існують також Інститут досліджень у сфері промислової власності Анрі Дебуа у Парижі, Університетський центр досліджень у сфері промислової власності (CUERPI) у Греноблі і Центр Поля Рубліє в Ліоні.

В Азії і Тихоокеанському регіоні вже протягом кількох років діє Юридичний центр при Філіппінському університеті, який чимало зробив для аналізу законодавства у сфері інтелектуальної власності, а ще провів дослідження нового законодавства у сфері інтелектуальної власності.

У Китаї спільними зусиллями Патентного відомства Китайської Народної Республіки та Відомства з товарних знаків і управління з авторських прав Китаю було створено Центр інтелектуальної власності.

У Корейській Республіці Міжнародний навчальний інститут інтелектуальної власності відкрито в м. Дайдуке 1991 року.

У згаданих центрах здійснюються організовані дослідження та наукові проекти як конкретними спеціалістами, так і дослідницькими групами.

Наукові працівники центрів мають спеціалізацію в певних напрямках сфери інтелектуальної власності. Хоча ці центри займаються не лише науковою роботою або навчанням, вони реалізують змістові програми як у сфері досліджень, так і в підготовці кадрів.

Законотворча робота

Національні закони та інші нормативні акти у царині інтелектуальної власності в ряді країн перебувають у постійному процесі адаптації або перегляду. При цьому законодавці мають брати до уваги економічні зміни і вплив технічного прогресу на розвиток країни.

У більшості країн процес адаптації та перегляду законів ініціюється виконавчою владою, до складу якої входять відомства промислової власності та авторського права, співробітники яких вкупі з працівниками міністерства юстиції зазвичай розробляють законопроекти і згодом беруть участь в обговоренні їх із зацікавленими фахівцями.

Спеціалістів можна знайти не лише у відомствах промислової власності та авторського прав, а й в інших державних установах, надто тих, котрі пов'язані з питаннями торгівлі, а також в установах контролю, що здійснюють нагляд, наприклад, за телерадіомовленням або за діяльністю компаній у різних комерційних справах тощо.

В індустріальних країнах узвичаєно створювати комісії або інші

консультативні органи на допомогу органам виконавчої влади для підготовки рекомендацій і навіть законопроектів у процесі правових реформ.

До складу парламентів входять комітети або підкомітети, які займаються питаннями інтелектуальної власності. Співробітники таких комітетів є спеціалістами з питань інтелектуальної власності, вони підтримують постійний контакт із зацікавленими фахівцями для консультацій і погодження своїх висновків щодо різних політичних питань і рішень, що виносяться на розгляд в процесі правової реформи.

У більшості ж країн, що розвиваються, проблеми охорони прав інтелектуальної власності поки що не стали об'єктом уваги представників високих політичних кіл.

У розвинених країнах часто повірені та викладачі, дослідники та юристи в університетах (інститутах) відіграють провідну роль у процесі підготовки і перегляду законодавства. Як адвокати або повірені, а також як викладачі, які впродовж багатьох років викладали питання комерційного й економічного права, вони набули певного досвіду у вирішенні правових питань, пов'язаних зі сферою інтелектуальної власності. Такі спеціалісти прагнуть розширити свої горизонти і знання з питань інтелектуальної власності через проведення порівняльного аналізу законів з інтелектуальної власності і суміжних прав у інших країнах та консультації з їхніми державними установами і фахівцями. Вони відіграють вирішальну роль у законодавчому процесі.

Спільність інтересів

Університети та навчальні інститути внесли і будуть продовжувати вносити вклад у навчання осіб, які у майбутньому стануть законодавцями, суддями, адміністративними чиновниками, юристами-практиками і навіть учителями, науковцями завтрашнього дня.

Дослідні інститути внесли і продовжуватимуть вносити вклад в аналіз системи інтелектуальної власності і розробляти пропозиції щодо її вдосконалення. Нинішнє і майбутнє покоління одне за одним будуть покликані створювати, застосовувати і вдосконалювати цю систему. Проте, аби це робити, кожне покоління повинно мати знання, але знань загальних, і навіть правових, недостатньо. Необхідна спеціалізація, що є частиною юридичної освіти, яка, в свою чергу, базується на творчому фундаменті освоєння науки і гуманітарних сфер.

Дослідним інститутам потрібно надавати більш істотну підтримку, аби вони здійснювали постійну оцінку функціонування законодавства, яке регламентує об'єкти інтелектуальної власності, та надавали допомогу в процесі вивчення, створювали основу для законодавців, суддів і адміністративних працівників за перегляду чинної політики у сфері інтелектуальної власності, принципів і практики її реалізації.

Університети і навчальні інститути мають одержувати відповідні рекомендації для того, щоб їхні технічні досягнення ставали широко та своєчасно відомими не тільки іншим дослідникам, але й промисловості,

аби ці результати було визнано і винагороджено відповідним чином за допомоги впровадження у промисловість і торгівлю з урахуванням досвіду, часу та інших ресурсів, вкладених у досягнення цих технічних результатів.

Міжнародна співпраця

Контакти між викладачами і науковими працівниками певної сфери знань різних країн є важливим заходом для зміцнення ролі та для сприяння їхнього викладання та дослідження. У низці країн викладачі та наукові працівники часто створюють асоціації для підтримки їхньої спільної справи. Проте у сфері досліджень і викладання з питань інтелектуальної власності такі асоціації не є численними.

Для прикладу наведемо той факт, що в Китаї 1985 року створено Товариство китайських університетів з інтелектуальної власності. До його складу входять представники вищих навчальних закладів Китаю, включаючи університети та інститути науково-технічного профілю. Його метою є сприяння викладанню і дослідженням у сфері інтелектуальної власності.

Щодо України, то зроблено лише перші кроки у напрямку майбутнього об'єднання — вже регулярно проводяться науково-практичні конференції щодо підготовки спеціалістів з інтелектуальної власності.

Всесвітня організація інтелектуальної власності вжила комплекс заходів, спрямованих на заохочення контактів між викладачами і науковими працівниками у сфері інтелектуальної власності з метою популяризації ролі викладання і до-

сліджень у ній. 1979 року організовано "круглий стіл" викладачів, котрі цікавляться питаннями вивчення інтелектуальної власності, а на підставі прийнятих рекомендацій 1981 року засновано міжнародну асоціацію з вдосконалення викладання і досліджень у галузі інтелектуальної власності (ATRIP — АТРИП).

АТРИП, чисельність членів якої перевищує 250, об'єднує викладачів і науковців цілого світу. Вона збирається щорічно: раз на два роки в штаб-квартирі ВОІВ у Женеві, а вдруге — у країні її президента, який обирається разом з виконавчим комітетом на дворічний термін.

На кожному щорічному зібранні АТРИП викладачі та науковці діляться своїм досвідом, своїми спробами і зусиллями щодо: схвалення програм їхніх кафедр; впровадження курсу інтелектуальної власності та опису змісту такого курсу, часу, затраченого на складання програми, навчальних матеріалів; кількості студентів, а також досягнутих результатів.

Такі зібрання дають багато інформації для роздумів щодо змісту навчальних матеріалів і методик викладання, якими інші викладачі можуть керуватися, плануючи та переглядаючи свої курси. Це дає також поштовх науковцям для визначення шляхів удосконалення сфери інтелектуальної власності.

Проблеми України

На жаль, в Україні, яка розвивається, окрім як у високопоставлених співробітників Державного департаменту інтелектуальної власності, в урядових колах практично

відсутнє розуміння політики, покладеної в основу розгляду питань інтелектуальної власності.

Крім того, історично склалося так, що департамент, як і його попередник — Державне патентне відомство, — "тягне ковдру" на себе, хоче бути одноосібним диктатором у зазначеній сфері діяльності. Якщо це ще якось виправдано щодо системи управління інтелектуальною власністю, то щодо наукової та викладацької сфер, щодо продукування знань та їх розповсюдження такий диктат не є коректним.

Істотним кроком вперед на шляху демократизації та становлення науково-дослідницької роботи в сфері інтелектуальної власності країни стало створення постановою Кабінету Міністрів України вже відомого читачам журналу ІК Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Академії правових наук України.

Стало вже неспростовним фактом утворення в країні за місцевої ініціативи численних кафедр та вищих навчальних закладів, які опікуються підготовкою спеціалістів сфери інтелектуальної власності, про що було повідомлено на II Всеукраїнській науково-практичній конференції "Проблеми підготовки спеціалістів з інтелектуальної власності", 23-24 квітня 2002 р., (м. Київ).

З огляду на світовий досвід, безперечно, настав час заради популяризації ролі викладання і досліджень поєднати зусилля науковців і викладачів сфери інтелектуальної власності країни і створити громадську організацію — "Всеукраїнську асоціацію викладачів і дослідників у сфері інтелектуальної

власності", з ініціативою про створення якої виступив Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності на згаданій науково-практичній конференції. Пропозиція дістала цілковиту підтримку учасників конференції. Зараз триває процес юридичного оформлення цієї асоціації. Побажаємо їй успіху та плідної праці у подальшому продукуванні новітніх знань у сфері інтелектуальної власності і передачі цих знань нашим наступникам.

Проте процес навчання і досліджень у сфері інтелектуальної власності може бути ефективним лише за умови, що на навчання, дослідження, на ефективну організацію програм навчання і досліджень буде виділено кошти. Аби забезпечити ці умови, державний та інші сектори економіки, а також освітні установи повинні працювати разом. Ці завдання надто масштабні, щоб ними кожен займався самостійно. Необхідно запропонувати колегам як у своїй, так і в інших країнах сформулювати спільні інтереси, щоб налагодити ще й міжнародне співробітництво для надання взаємної допомоги у сфері інтелектуальної власності. ♦

Знайомтесь: АТ “Кредит Банк (Україна)”

Головний офіс АТ “Кредит Банк (Україна)” м. Львів

Історія виникнення АТ “Кредит Банк (Україна)” розпочалася 14 травня 1990 року з ТзОВ “Західно-Український Комерційний Банк”. Майже через рік банк стає акціонерним товариством відкритого типу. 1997 року керівництвом банку було укладено домовленість про партнерство з польським “Kredyt Bank S.A.” (Варшава), який згодом стає головним акціонером АТ “Кредит Банк (Україна)”. З 2001 року за рішенням

акціонерів АТ “Західно-Український Комерційний Банк” перетворюється на АТ “Кредит Банк (Україна)” з іноземним капіталом, що стало логічним кроком щодо поглиблення співпраці з “Kredyt Bank S.A.”. Завдяки цьому стратегічному партнеру АТ “Кредит Банк (Україна)” став частиною міжнародної транснаціональної фінансової структури, яка об’єднує потужні банки і страхові установи Бельгії, Італії, Португалії, очолюваної КВС BANK N.V. — провідним бельгійським банком.

Сьогодні АТ “Кредит Банк (Україна)” є найбільшою іноземною інвестицією серед банків нашої держави. За розміром активів банк зараховано до категорії “великих банків” з активами понад 400 млн. грн. На прикінці 2001 року валюта балансу становила 642,8 млн. грн., кредитно-інвестиційний портфель становить 457,7 млн. грн., депозитна база — 410,7 млн. грн.

За умов конкурентної боротьби АТ “Кредит Банк (Україна)” активно розширює і вдосконалює спектр фінансових послуг, орієнтуючись насамперед на галузі із значною оборотністю капіталу. Тому перевага в кредитуванні надається клієнтам, які працюють у торгівлі, транспорті, харчовій і переробній галузях, енергетиці, нафтовій промисловості, а також у сфері малого та середнього бізнесу. Крім того, важливими напрямками розвитку банку є обслуговування експортно-імпортних операцій, операцій з цінними паперами, впровадження нових технологій і продуктів, зокрема, платіжних карток, швидких переказів грошей тощо.

На сьогодні АТ “Кредит Банк (Україна)” має 18 філій та 25 відділень; до кінця 2003 року філії

Степан Кубів, Голова Правління АТ “Кредит Банк (Україна)”

відкриються у всіх областях і великих містах України, де представлено корпоративні інтереси його клієнтів.

Неабияку увагу керівництво банку приділяє питанню його фірмового (корпоративного) стилю, що забезпечує впізнаваність та відповідні асоціації у свідомості клієнтів. Однією з важливих складових цього стилю є фірмовий знак. Саме він відіграє одну з найважливіших ролей в рекламно-комунікаційній політиці банку. Вдалиий знак гідно представляє свою організацію, приваблює клієнтів та надає їм відповідну інформацію.

Зазвичай, будь-яка фірма намагається не змінювати свого знака (як свідчення її стабільності), але іноді це вкрай необхідно, тому що пов'язано з кардинальними змінами у напрямках діяльності, тенденціями розвитку, структурними перетвореннями тощо. Наприклад, всесвітньо відома фірма "Goldstar" у зв'язку зі структурними змінами та злиттям свого капіталу з капіталом інших фірм вийшла на ринок під назвою LG, що призвело також до зміни її торгового знака.

Подібна ситуація відбулась і з АТ "Кредит Банк (Україна)".

Перший знак було зареєстровано Державним патентним відомством України 30 вересня 1996 року як знак для товарів і послуг АТ "Західно-Український Комерційний Банк". Цей знак символізує дві пачки банкнот, закручених з двох боків у вигляді знака %. Кольорова гама має синє і жовте забарвлення. Зовнішній вигляд знака і його кольорова гама доповнюють один одну, дуже влучно характеризуючи і назву банку, і його діяльність.

По-перше, жовто-блакитні барви вказують на те, що цей банк є суто українським (національні українські кольори: кольори державного прапора України, традиційні кольори національного українського вбрання). Крім того, ті організації, котрі використовують у своїй символіці елементи державної або національної символіки, асоціюються в уяві громадян з державою, з нацією. Це підкреслює надійність і патріотизм, які базуються на стабільності та державності.

По-друге, жовтий колір (верхня та нижня купюри) вказує на могутність, багатство (золото), тобто на фінансову стабільність. Використання жовтого кольору замість золотого виправдано його кращим зоровим сприйняттям (більш яскравий) та його вдалішим композиційним поєднанням з блакитним кольором.

По-третє, жовтий колір верхньої та нижньої купюр підкреслює їхній рух, а блакитний колір внутрішніх купюр вказує на чесність, вірність, бездоганність, що стосуються взаємин у колективі банку, ставлення до клієнтів, відношення до грошей.

Стилізоване зображення пачок банкнот у вигляді знака % вказує на те, що основний напрямок діяльності банку — грошові операції. Закручені верхня та нижня купюри символізують оборотність капіталу (кошти вкладаються і повертаються, перебувають у русі). А кількість пачок — не одна, а дві — на те, що банк має розвивається і постійно примножує свій капітал.

Якщо знак — це невелике зображення може впливати на збільшення кількості клієнтів і капіталу, то він, безумовно, має і цінність, і вартість. Звідси виникає необхідність визначити вартість знака, що широко практикується у цілому світі.

Відома консалтингова фірма Interbrand у щорічному звіті "Найдорожчі товарні знаки світу — 2000" навела вартість товарних знаків відомих компаній (див. таблицю 1).

№	Товарний знак	Вартість, \$ млн.
1	Coca-Cola	72 537
2	Microsoft-Windows	70 197
3	IBM	53 184
4	Intel	39 049
5	Nokia	38 528
6	General Electric	38 128
7	Ford	36 368
8	Disney	33 553
9	McDonald's	27 859
10	AT&T	25 548
11	Marlboro	22 111
12	Mercedes	21 105
13	Hewlett-Packard	20 572
14	Cisco Systems	20 068
15	Toyota	18 824
16	Citibank	18 810
17	Gillette	17 359
18	Sony	16 410
19	Amex	16 122
20	Honda	15 245

Таблиця 1. Вартість товарних знаків відомих компаній світу

За свідченнями фахівців Interbrand, за рік перша десятка практично не зазнала змін, і тому товарні знаки — одне із стабільних джерел доходів компаній.

Як бачимо, товарні знаки несуть не тільки рекламно-комунікаційне навантаження, але й можуть принести неабияку фінансову користь.

У наступних номерах нашого часопису спеціаліст з товарних знаків зробить приблизну оцінку знака для товарів і послуг АТ "Кредит Банк (Україна)". Крім того, читачі зможуть дізнатися про те, яку користь приносить така оцінка, як цей нематеріальний актив включити в баланс, і яким чином та який з цього можна отримати прибуток.

Укладач С. Петренко

**З нагоди 75 – річчя
В.І. Семчика,
члена ученої ради НДІ
інтелектуальної власності та
наукової ради журналу
“Інтелектуальний капітал”**

Шановний Віталію Івановичу!

Щиро вітаємо Вас зі знаменною подією у Вашому житті — сімдесятип'ятирічним ювілеєм.

Ми знаємо Вас як видатного фахівця в галузі аграрного, земельного, кооперативного та адміністративного права. Ваш трудовий шлях, що сягнув за півстоліття, був нелегким і виявився вельми плідним. Своєю наполегливою працею, завдяки своєму вмінню цілковито віддаватися справі, Ви суттєво збагатили правову науку, за що держава відзначила Вас численними нагородами.

У Вашому здобутку понад 300 наукових праць, зокрема 4 індивідуальних і 20 колективних монографій, 14 юридичних довідників. Ваш досвід та знання вкрай необхідні при розбудові національної системи інтелектуальної власності.

Ваше прагнення ділитися життєвим та професійним досвідом з молоддю — незамінний дар у формуванні правових знань наступного покоління.

Ми цінуємо кожен можливість спілкуватися з Вами як з мудрою, чуйною, уважною людиною, фахівцем своєї справи.

У цей знаменний день ми від щирого серця бажаємо Вам, вельмишановний Віталію Івановичу, міцного здоров'я, любові, миру та злагоди в сім'ї, успіхів у роботі та нових творчих і наукових здобутків.

***З незмінною повагою
редакційна колегія журналу,
колектив НДІ інтелектуальної власності***

**Академія правових наук України,
Міністерство економіки Автономної Республіки Крим,
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності,
Кримський Республіканський центр науково-технічної
та економічної інформації**

проводить 9 — 13 вересня 2002 року у м. Алушта

**VI Міжнародну науково-практичну конференцію
"Актуальні проблеми охорони інтелектуальної власності"**

До уваги учасників конференції планується представити низку питань, які викликають зацікавленість не лише у фахівців сфери інтелектуальної власності, але й у широкого кола підприємців, економістів, юристів.

Серед них:

- охорона інтелектуальної власності в Україні та державах СНД;
- оцінка об'єктів інтелектуальної власності;
- авторське право та піратство в Україні;
- формування та розвиток патентно-інформаційних ресурсів;
- патентно-правові спори і порядок їх розв'язання в Україні та країнах ближнього та дальнього зарубіжжя;
- продаж ліцензій у сфері інтелектуальної власності тощо.

Ці питання є настільки актуальними, що географія держав-учасниць постійно розширюється: Україна, Росія, Білорусь, Молдова, Грузія, Узбекистан, Латвія, Киргизстан, Болгарія, Франція, Німеччина.

Для участі в конференції необхідно переказати реєстраційний внесок на розрахунковий рахунок КРЦНТЕІ з позначкою "За участь в міжнародній конференції": для учасників з України — 912 грн. (з урахуванням ПДВ).

Реєстраційний внесок забезпечує: участь у конференції, отримання папки з інформаційними матеріалами, проживання у двомісних номерах і триразове харчування протягом роботи конференції, участь в культурних заходах, транспортне обслуговування.

Банківські реквізити для оплати:

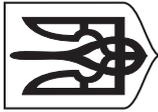
- у гривнях — р/р 26005311621 СФ АКБ "МТБ" м. Сімферополя, МФО 384748, код ОКПО 02736426, ІПН 027364201289, свід. № 00823378;
- у доларах США — р/р 26039311621840 СФ АКБ "МТБ" м. Сімферополя, МФО 384748, код ОКПО 02736426;

Також є можливість розрахунку готівкою за умови попереднього узгодження цього питання з Оргкомітетом та наявності гарантійного листа.

Контактні телефони:

- у м. Сімферополі (0652) 232-073, 233-857, 232-047;
- у м. Києві (044) 455-63-78, 455-63-79.

Оргкомітет

ФОНД ДЕРЖАВНОГО МАЙНА УКРАЇНИ

СЕРТИФІКАТ № 143/02

суб'єкта оціночної діяльності

Дата видачі "25" квітня 2002 р.

Виданий

Науково-дослідному інституту інтелектуальної власності

(назва юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності)

Реквізити суб'єкта

01024, м. Київ, вул. П. Орлика, 3

(місцезнаходження)

Підприємницької діяльності

25882308

(ідентифікаційний код суб'єкта підприємницької діяльності за Єдиним державним реєстром підприємств, організації та установ /ЄДРПОУ/)

Напрямки оцінки майна, щодо яких дозволена

1. Оцінка об'єктів у матеріальній формі. 2. Оцінка цілісних майнових комплексів, паїв, цінних паперів, майнових прав та нематеріальних активів, у тому числі оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності. 3. Оцінка земельних ділянок.

практична оціночна діяльність

(зазначається необхідне)

Спеціалізація в межах напрямів оцінки

1.1. Оцінка об'єктів нерухомого майна, у тому числі земельних ділянок. 1.2. Оцінка машин, обладнання, та окремих видів Транспортних засобів. 1.3. Оцінка автотранспортних засобів. 1.4. Оцінка лігальних апаратів. 1.5. Оцінка судноплавних засобів.

2.1. Оцінка цілісних майнових комплексів, паїв, цінних паперів, майнових прав та нематеріальних активів (крім оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності). 2.2. Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності.

(зазначається необхідне)

Строк дії з "25" квітня 2002 р. до "25" квітня 2005 р.

Заступник Голови Фонду

Ю. П. Гришан

” Є ° :

Святоцький О.Д. (голова наукової ради), Андрейцев В.І., Бутнік-Сіверський О.Б., Врублевський В.К., Кремень В.Г., Кузнецова Н.С., Лавринович О.В., Литвин В.М., Мироненко Н.М., Патон Б.Є., Підпригора О.А., Побірченко І.Г., Притика Д.М., Редько В.В., Семчик В.І., Семиноженко В.П., Сташис В.В., Стефанюк В.С., Табачник Д.В., Тацій В.Я., Шемшученко Ю.С., Юценко В.А.

— Є †∅ Є ° † ° :

Крайнев П.П. (головний редактор), Андрощук Г.О., Бачун О.В., Бендаловський А.А., Головченко Л.М., Грошевий Ю.М., Довгерт А.С., Дорошенко О.Ф., Дроб'язко В.С., Закалюк А.П., Захарченко Т.Г., Индукаев В.К., Капіца Ю.М., Карабань В.Я., Клявлін В.В., Копиленко О.Л., Коссак В.М., Кращенко В.П. (заступник головного редактора), Кротюк В.Л., Крупко П.М., Крупчан О.Д., Кубів С.І., Лебідь Н.П., Лебідь С.А., Мельниченко О.І., Панов М.І., Пасенюк О.М., Підпалов Л.В., Полянничко А.О., Прахов Б.Г., Резун В.Ф., Сегай М.Я., Сіренко В.Ф., Теплюк М.О., Федченко Л.Ю.

Кузько Е.К. — відповідальний секретар

Засновник —

**Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності**

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 5664 від 05.12.01

До уваги авторів та читачів

Редакція приймає рукописи статей як на електронних носіях, набраних у програмах MS Office, так і видрукованими на папері.

Авторів просимо разом з матеріалами надсилати свою фотографію та інформацію щодо наукового ступеня, наукового звання, місця роботи, посади, поштової адреси і контактних телефонів.

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення рукописів. За достовірність інформації і статистичних даних, що містяться у рукописах, відповідальність несе автор.

Журнал приймає замовлення на розміщення реклами

Адреса редакції: 04119, м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15
Телефон: 455-63-79, тел/факс: 455-63-78
Листування: 01030, м. Київ-30, а/с - 223

www.ndiiv.org.ua
e-mail: icapital@i.com.ua

Комп'ютерна верстка — С. Петренко.
Коректор — А. Куниця.
Дизайн — Е. Кузько.

Здано до набору 31.05.02. Підписано до друку 01.07.02 Формат 70x108/16.
Папір офсетний. Офсетний друк.
Наклад 1000 примірників. Зам. 2-0883

Надруковано з оригінал-макета у ДП “Експрес-поліграф”
04080, м. Київ, вул. Фрунзе, 47, корп. 2.